

TIALDA HOOGVEEN

OERSTOER

OVER DE WOLHARIGE MAMMOET EN DE REST

Met illustraties van Roland Sillem

Uitgeverij Ploegsma Amsterdam

2 IJskoude dieren

*Warme winterjassen en botten
op de bodem van de Noordzee*

Sabeltandtijgers, wolharige mammoeten en grottenhyena's leefden in de ijstijd, een periode waarin het noordelijke deel van het noordelijk halfrond bedekt was met dikke lagen landijs. De Noordzee bestond even niet, die was op een paar stroompjes en rivieren na helemaal drooggevallen.

Op de plek waar nu Nederland ligt, lag geen landijs. Er lag ook geen dikke laag sneeuw. In de ijstijd was het hier kaal en koud en droog. Net als in andere delen van Europa en Rusland groeide hier een open grasvlakte met wat dwergberkjes, poolwilgen, bosjes zegge en kruidachtige planten, zoals weegbree en bijvoet.

Eigenlijk bestaat er niet zoiets als dé ijstijd. Er zijn veel meer koude periodes geweest in de geschiedenis. Dit is het verhaal over de laatste koude periode, het Pleistoceen. Een woord dat wetenschappers van over de hele wereld kennen. Als een aardrijkskundige uit Servië en een historicus uit Chili elkaar ontmoeten en over het Pleistoceen praten, snappen ze elkaar. Dat is die periode die 1,8 miljoen jaar geleden begon en 10,5 duizend jaar geleden weer ophield, denken ze dan. Diezelfde wetenschappers noemen ijstijddieren 'pleistocene megafauna'. Logisch als je weet dat 'mega' hetzelfde is als 'groot' en 'fauna' niks anders dan 'dieren' betekent.

Om het een beetje overzichtelijk te houden, praten wetenschappers over het Vroeg-Pleistoceen, het Midden-Pleistoceen en het Laat-Pleistoceen. Het Laat-Pleistoceen is ook weer op te splitsen in twee delen: een warme periode (het Eemien) en een koude periode (het Weichselien). Wij gaan het alleen maar hebben over het laatste stukje van het Pleistoceen: het Weichselien. Over de oude koude wereld waar zo'n negen maanden per jaar een strenge winter woedde, over de periode van 116 duizend tot 10,5 duizend jaar geleden.

Stapels botten

Zo'n 12 duizend jaar geleden graasden en raasden de grote dieren voor het laatst op de wereld. Op het land tussen Nederland en Engeland, waar nu de Noordzee is, vinden vissers nu nog elke dag resten van ijstijddieren in hun netten. Met hun schepen hebben ze al honderdduizenden botten, kiezen en tanden van wolharige mammoeten, sabeltandtijgers en andere oerdiere opgevist uit de Noordzee. Ook bij baggerwerkzaamheden in de grote rivieren komen stapels botten tevoorschijn.

Bijna alle oerstoere dieren zijn van de aardbodem verdwenen. Uitgestorven. Waardoor? En waarom overleefden andere dieren de ijstijd wel? Hoe leefden ze, wat aten ze, hoe zagen ze eruit? Hoe leefden onze verre voorouders tussen deze wonderlijke dieren? Je leest het in dit koele boek!